

Obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 617) wskazują, że w latach 2016 i 2017 w indywidualnych gospodarstwach rolnych nastąpiło istotne zwiększenie przeciętnego dochodu z pracy z 1 ha przeliczeniowego. (Tabela 1.).

Tabela 1. Przeciętny dochód z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 1 ha przeliczeniowego w zł.

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Dochód na 1 ha	2869	2506	1975	2577	3399
n-1=100	-	87,4	78,8	130,5	131,9

Dane pochodzą z Obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego opublikowanego na stronach www.stat.gov.pl

Zgodnie z informacjami uzyskanymi z GUS tak duży wzrost dochodów w rolnictwie w ostatnim roku to efekt silnie zwiększonej produkcji globalnej w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (o ponad 20%) przy zwiększeniu wzrostu zużycia pośredniego na poziomie 5%.

W Instytucie Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej –PIB prowadzone są badania dochodowości rolnictwa z wykorzystaniem danych pochodzących z sieci gospodarstw rolnych FADN oraz Rachunku Ekonomicznego dla Rolnictwa. Pierwsze badanie przedstawiające wyniki produkcyjno-ekonomiczne i potencjał gospodarstw rolnych opiera się o dane zbierane bezpośrednio z gospodarstw rolnych prowadzących rachunkowość rolną FADN. Obliczone wyniki dla gospodarstw rolnych uczestniczących w Polskim FADN potwierdzają dużą zmienność dochodów rolniczych w latach 2013 - 2017. Podobnie jak według danych GUS przeciętny dochód gospodarstw rolnych z próby FADN był najniższy w roku 2015 i najwyższy w roku 2017. Dane wskazują na wzrost dochodów w 2017 roku o blisko 26,9% w stosunku do roku 2016 (Tabela 2).

Tabela 2. Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w zł (SE420). Średnia z próby gospodarstw objętych badaniem FADN.

Rok	2013	2014	2015	2016	2017*
Dochód	94439	90459	77955	87749	111316
Zmiana dochodu w stosunku do roku poprzedniego	-	95,8	86,2	112,6	126,9

- Dane dostępne w opracowaniu „Wstępne Wyniki Standardowe Polskiego FADN”, fadn.pl/wp-content/uploads/2018/09/WS-R2017-IW.pdf

Wzrost dochodów z rodzinnego gospodarstwa rolnego w 2017 roku w stosunku do roku 2016 według danych FADN to przede wszystkim wynik wzrostu wartości produkcji, przy równoczesnym nieznacznym wzroście kosztów. Rachunek ten uwzględnia dopłaty bezpośrednie, jednak z uwagi na ich zbliżony poziom w ostatnich latach nie miały one wpływu na zmianę dochodu w 2017 roku w porównaniu z rokiem poprzednim.

Przytoczone dane dla gospodarstw objętych badaniem FADN to wartości uśrednione. W tej grupie znalazły się gospodarstwa zarówno o ujemnym dochodzie jak też o bardzo wysokich dochodach. W statystyce przy prezentacji wyników używa się wielu miar. Każda z nich oprócz zalet ma także ograniczoną wartość poznawczą. Najczęściej stosowane są miary z grupy średnich arytmetycznych. Średnia arytmetyczna dochodu z gospodarstwa rolnego na ha użytków rolnych dla 12 293 gospodarstw objętych badaniem FADN wyniosła w roku 2017 - 3 941 zł. Mediana dla tych samych danych przyjęła wartość 2 243 zł. Różnica między średnią arytmetyczną a medianą wynika z większej liczby gospodarstw o dochodach poniżej 3 9041 zł na ha użytków rolnych w porównaniu z dochodami większymi w badanej zbiorowości gospodarstw. **Zdając sobie sprawę z ułomności poznawczej stosowanych powszechnie na świecie miar, za kontrowersyjne uznajemy także używanie w publikacjach o charakterze informacyjnym zbyt wielu wskaźników. Dla większości odbiorców byłyby one nie zrozumiałe i mogłyby wprowadzać chaos informacyjny. Osoby zainteresowane mogą te informacje znaleźć w publikacjach fachowych.**

Powyższe dane wskazują, że odczucie rolników o ich sytuacji dochodowej może być różne od przedstawionego za pomocą wartości średnich zależy bowiem od skali, struktury i efektywności produkcji gospodarstwa.

Rachunki makroekonomiczne RER zestawiane w IERiGŻ-PIB również wskazują na zwiększenie dochodu rolnictwa w Polsce w roku 2016 i 2017 o odpowiednio o 6,3 i 5,2% w porównaniu do lat poprzedzających (Tabela 3). Wielkość zmiany dochodu rolniczego według tego rachunku jest znacząco słabsza zarówno w okresach wzrostu jak i spadku dochodów. Rachunek ten należy do grupy rachunków makroekonomicznych i jest sporządzany w oparciu o zbiorcze informacje o wielkości produkcji rolniczej, poniesionych nakładów i odpowiadających im cenach a po stronie kosztów obejmuje amortyzację obliczaną dla całego sektora rolnego.

Tabela 3. Dochód według RER dochód przedsiębiorcy rolnego w mln zł, ceny producenta (z dopłatami bezpośrednimi), nominalne.

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Dochód przedsiębiorcy rolnego	40760,0	35924,7	34315,9	36459,0	38349,5
n-1=100	-	88,1	95,5	106,3	105,2

Dane pochodzą z bazy danych Eurostatu, ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data/database

Innym źródłem informacji o sytuacji dochodowej rodzin rolników jest badanie budżetów gospodarstw domowych w oparciu o dane GUS. Badanie te wskazują że dochód

rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych rolników w roku 2017 wyniósł 1576 zł podczas gdy w roku poprzednim 1151 zł. Oznacza to wzrost dochodu o ponad 36%.

Wymienione wyniki badań są zbieżne w ocenie kierunku zmian dochodów w rolnictwie. Zróżnicowana dynamika wynika z różnic w metodzie i zakresie poszczególnych rachunków oraz doboru próby. I tak np. przeciętny dochód z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 1 ha przeliczeniowego obliczany przez GUS dotyczy dochodu do dyspozycji brutto i nie obejmuje między innymi kosztów amortyzacji. W efekcie tak wyliczona wartość dochodu na ha przewyższa wartość dochodu wyliczanego w FADN i RER. Z kolei plan wyboru gospodarstw w badaniu FADN zakłada ich reprezentatywność dla gospodarstw towarowych. Wyniki bezpośrednio obliczone dla próby badawczej są więc nieco lepsze niż dla ogółu gospodarstw. Transfery publiczne (przede wszystkim dopłaty bezpośrednie) w badaniu RER są co do zasady przedstawiane w ujęciu memoriałowym podczas gdy w pozostałych rachunkach w ujęciu kasowym. Wyniki różnią się więc w zależności od wartości przelewów zrealizowanych przez ARMiR w danym roku kalendarzowym. Badanie budżetów gospodarstw domowych ma na celu zbadanie sytuacji dochodowej rodzin z różnych grup społeczno-zawodowych. Metodologia i dobór próby skoncentrowany jest w tym badaniu na pokazaniu tendencji w przychodach i wydatkach a w konsekwencji dochodach gospodarstw domowych niezależnie od źródeł jego pochodzenia.

Zasadniczym problemem jest swoista bezwładność wykorzystania informacji o dochodach za zeszły rok na potrzeby roku bieżącego. W przypadku pogorszenia sytuacji w rolnictwie w roku bieżącym zastosowanie wskaźników dochodowych z poprzedniego korzystnego okresu dodatkowo skutkuje ograniczeniem poziomu wsparcia. Przy odwrotnych tendencjach, tj. zwiększeniu dochodów w bieżącym roku funkcjonować będzie informacja o zmniejszonych dochodach z rolnictwa.

Uprzejmie informuję, że zapytanie dotyczące zasadności stosowania mediany, średnich arytmetycznych czy dominanty do obliczania wartości przeciętnego dochodu zostało przekazane do GUS który koordynuje prace metodyczne w tym zakresie.